

DERDE HOOFDSTUK.

HET KOSMOPOLITISME DER VROEGERE BOURGEOISIE EN HET INTERNATIONALISME DER MODERNE ARBEIDENDE KLASSE.

Het wereldburgerdom-ideaal was het oorspronkelijk geestesbeeld van den zich in de middeleeuwen ontplooienden wereldhandel; geschiedkundig een even logisch gegroeide ideologie als thans het „weltpolitische” ideaal de ideologie van het modern Imperialisme is.

Zooals wij in voorgaande bladzijden het natie-begrip niet als feitelijk, maar als *geestelijk* begrip dienden te verstaan, zoo moet men ook het humanitaire droombeeld van de middeleeuwen „het kosmopolitisme” (waarvan opmerkelijk Thomas Morus, de geniale voorganger in de Socialistische leerstellingen, de edelste verkondiger van was) uit het toenmalige omvormingstijdperk der economische toestanden trachten te verklaren.

Niet door een waanwijs van boven-af *veroordeelen*, maar door onderzoek en ontleding van de in aanmerking komende factoren kan het ieder gelukken in de oorspronkelijke bronnen van de groote idealen aller tijden door te dringen.

Voor hén die gelooven in de leer van „alles wat is, is redelijk of natuurlijk”, is het bijvoegelijke woord „ware het zoo maar geweest” een domme illussie, voor ons is zij de smartuitdrukking eener slechte ervaring, die als spoorslag dient tot het wakker schudden van de menschelijke geest, de spoorslag tot „*empörung*”.

De oorspronkelijke tendenz van den kapitalistischen wereldhandel is gestuit door nevenfactoren: de ontwikkeling van de stad, of juist: de stad was, in overeenstemming met den toenmaligen stand van de techniek, het eerste aanknooppingspunt voor het kapitalisme. De stad, de z.g.n. municipaliteit van de middeleeuwen, kon niet gedijen zonder afzonderlijkheid, zonder bescherming. Het monopolisme, protektionisme was haar „politieke economie”. Zoowel, in eerste stadium, voor den handel als even later voor de industrie.

Er was wel handel-in-de-wereld, maar wereldhandel, een geregeld en organisch ineengestengeld verkeer was er nog niet; er waren steden-republieken, hoewel van „gesloten huishouding”,

als systeem niet kan worden gesproken. Die stadsliefde, het prototypen van de nationale? liefde, wortelde dus in het economisch belang, dat de handwerkmeester en koopman had.

De Gildengezel zoog die liefde van jeugd af in; het werd een stuk van zijn stand-psychologie. Eerst als de horizon van het eens-verlangen-naar-het-meesterschap uit zijn sociaal gezichtseinde meer en meer verdwijnt, d.w.z. als hij begint „loonarbeider”, *Gilden-knecht* te worden en zich gedoemd voelt het eeuwig te moeten blijven, verandert zijn gevoel, de liefde voor de stad is voor hem (*Gildenknecht*) geen realiteit meer.

De stads- en provincietwisten, die de *gildenknecht* meestreed, „la lutte économique entre la platte pays et la grande ville” (de economische strijd tusschen het platteland en de groote steden) zooals deze in de historie van België en Frankrijk wordt genoemd, begon de *gildenknecht* als een strijd niet voor hem, maar voor zijn „meester” te zien; er zijn tal van voorbeelden uit de geproletariseerde *gildengezellen*(*knechten*)beweging, waarin dezen reeds gemeene zaak met de, wat wij nu „clandestienen” zouden noemen, maakten en zelfs zekere „Internationale” betrekkingen aanknoopten, zooals de *Zunftgesellen* van Duitschland en Zwitserland in de 16e eeuw¹⁾.

De kapitalistische handel en beginnende doorbraak van de „vrije productie” ondermijnde de „*Zunftlerische*” (*gildenvormige*) verhoudingen.

De stadsliefde werd traditie, verstarde overlevering; de groote handwerkmeester en de geldhebbende koopman vormden samen het legioen van kapitalisten.

Het stedelijk Macedonië werd te klein voor deze nijverheids en finantieele Alexanders. Zij lieten reeds produceeren, hoe en waar zij wilden.

De eerste groote doorbraak van de kapitalistische warenruil en productie beïnvloedt den geweldigen strijd tusschen het oude en het nieuwe geloof, de godsdienst. We zullen het hier niet daar over hebben.

Het „een volk, een god” van den grooten clerus uit den nog

¹⁾ Wij verwijzen hier slechts naar Schoenbank „Soziale Kämpfe vor 300 Jahren.”

propagandistischen tijd der christelijke kerk, was gebroken; de politieke machtsgebieden werden staten. Staten met bepaalde wet-rechtsregelen, waarvoor de toevallig levende menschengroepen door de wet, door de taal, door de zeden één kenmerk kregen. Zooals weleer de hofhoorige boeren, de stedelingen, zoo komt thans de staat, dien men later ten onrechte „natie” begon te noemen.

Het stedelijk protectionisme van voorheen werd thans gewenscht voor geheel het land. Het land was nog meerendeels agrarisch (landbouw), de nijverheidsbedrijven, de industrie nog aan haar kwantitatief ondergeschikt.

Het parool: „arme boeren, arm koninkrijk; arm koninkrijk, arme koning”, was de politieke term voor het „ekonomisch nationalisme” der latere protektionisten. Het landsgebied onder staatsbestuur moest de stoffelijke belangen „beschermen”.

De politiek-ideologische springstof, patriotisme, nationalisme, vaderlandsliefde, enz., wordt in dat ekonomisch-beschermende voorschriften eischende tijdperk van statenvorming gemaakt. Het land, de staat, die onze belangen tegen vreemde indringers beschermt, heeft recht op onze aanhankelijkheid en desnoods ons leven, is niet slechts een 17e en 18e eeuwse, maar ook een modern nationaal-imperialistische moraal.

Eenmaal op eigen voeten staande, gaat de kapitalistische produktie over en door alles heen, zelfs over de grenzen van de ekonomische, juridische en politieke wetgevingen. Het „waar en eigen element” is van den kapitalistischen duivel (Mephisto)’t steeds *ontkennen*, en de befaamde tweezieligheid van den duivel, die steeds „het goede wil en naar het booze tracht”, komt bij deze ekonomischen duivel zeer scherp naar voren.

Eerst de groot-industrieel-kapitalistische doorbraak bracht weer de grenzenlooze warenruil, zooals zij de grenzenlooze uitbuiting en het staatsinvloedlooze parool „laissez faire, laissez passer” theoretisch belichaamde in het Liberalisme. Het liberalisme neigde, humanistisch gesproken, naar wat men noemde kosmopolitisme — wereldhandel, wereldproduktie.

„Het is geen toeval”, zeide de Oostenrijksche Prof. Rudolf Kobatsch „maar door evolutionistische noodzakelijkheid veroorzaakt, dat de eerste groote „aufklärer” (verlichters) der mensch-

heid, Newton, Bacon, Hobbes, Locke, Hume, juist op Engelschen bodem werden geboren en hebben gewerkt; dat verder de eerste groote verkondigers der politieke, economische en godsdienstige vrijheid, geen Polen of Spanjaarden, maar Engelschen in vereeniging met Franschen waren, waar later eerst de Duitschers bijvoegden; dat, ten slotte, de groote revolutioneerende uitvindingen, de stoommachine, het stoomschip, de mechanische weefstoel, de spinmachine, een land van vrije, ondernemende, zeeën be varende, tot arbeid bekwame menschen tot woonplaats hadden, en niet door een geknecht, onvlijtig, aan de ijzers geketend volk kon worden voortgebracht."

Een uitspraak zooals zich ook Marx (Gesch. der Merhwerttheorien, Bd. I), uit.

Kobatsch vervolgt dan historisch-economisch zeer juist:

„Het volk van uitvinders en kooplieden had behoefte aan uitbreiding over geheel de wereld; het kon zonder vrijhandel niet leven, niet werken. Geen philosophische liefhebberij; ook niet, zooals veel geloofd wordt, de berekende winstjacht van zijn fabrikanten en kooplieden, maar voor alles was het de levensnoodzakelijkheid, die hem dwong tot economische vrijheid, tot vrijen handel met andere volkeren."

Het industrieel groot-kapitalisme doorbreekt eenerzijds alle grenzen, en anderzijds prest het tot bescherming, zooals het eenmaal wetlooze uitbuiting, ongeschoolden arbeid, de loonen beneden bestaanspeil, de grenzenlooze arbeidsduur den arbeiders bracht, en, voor zijn het behoud van zijn eigen blijvende winstvoorwerpen, de tegen-tendenzen, beperking van kinder- en vrouwenarbeid, begrensde arbeidstijd, meerder onderwijs, technische bekwaamheid enz.

Neven de economische verwereldlijking van de industriele en handelsvrijheid, treedt het politiek imperialisme als contrarevolutionaire kracht van een Napoleon I op het voorplan.

De vrees voor de Napoleonistische overmacht reageerde in de staatspolitieke verlangens van de Deutsche e. a. bourgeois-groepen tot een z.g.n. nationale staatspolitiek.

Het economisch nationalisme (beschermende rechten politiek) in Deutschland door den nationaal-econoom List, in Amerika door Carey enz. geleeraard waren de theoretische weergave van

dit „Engelsch gevaar”. Zooals het nationalisme in Europa na de val van Napoleon I politiek zich baanbrak als anti-Napoleonisme.

II.

E pur si miove!

De innerlijke doorbraak-tendenz der kapitalistische accumulatie en concentratie verplettert niet slechts troon en altaar als het noodig is, maar gaat door de sterkst gepantserde nationale vestingen; zij is geen 42er maar een 420er mortier. De geweldige technische reuzen, electrische en stoomkracht, verduizendvoudigen het productievermogen. De waren-massa wordt niet voortgebracht om te verrotten, maar om te verkoopen. Er moet uit G(eld) W(aar) en uit W(aar) G(eld) komen leerde ons de geniale Marx'sche analyse. Er *moet* omgezet, geruild worden, niet om den „ruil”(handel) maar om de opeenhooping van het kapitalisme te verzadigen; kan zulks niet *binnen* „de natie”, en dat heeft zij „geheel en al” nooit gekend, dan *buiten* haar. Dat was en is de doorbraak van de *wereldhandel*, wereldproductie — haar modern politieke geweldsnaam is: „Imperialisme”.¹⁾

Het is verbazend, dat er z.g.n. socialistenleiders zijn, theoretische en (de goden bewaren ons!) praktische, die de verinternationaliseerde praktijk van het modern economisch kapitalisme nog durven ontkennen! Die tendenzen zijn nog te nevelachtig, te vaag, te onvast, enz. zeggen deze reactionaire revolutionairen.

Het is waar wat een Nederlandsch burgerlijk jurist zeide:

„Het internationaal verkeer is ons zelfs zoozeer tot een gewone zaak geworden, dat wij, evenals de man die proza sprak zonder het te weten, daaraan deelnemen en daarvan het voordeel onder vinden, zonder dat wij het ons bewust zijn,” aldus Mr. Dr. L. E. Visser, een man die waarschijnlijk nog zelf dik bedolven ligt onder een laag nationalistische stof.

Inderdaad de groote massa van de menschheid is het Jourdain-type, die onbewust te midden van een internationaal weefsel van productie, consumptie en verkeer leeft, zonder zich daarvan maar eenigermate bewust te zijn; erger, gebukt ligt voor het

¹⁾ Zie het lezenswaardig artikel „Was ist Imperialismus?” van Josef Hammer in Der Kampf, heft I 1915.

nationalistische waanbeeld, terwijl de economische werkelijkheid de afgesloten grenzen heeft verbrijzeld.

Een cijferbeeld dezer verinternationaliseerde werkelijkheid zou het bestek van dit geschrift overschrijden, maar kan de onderzoekende toch overal in de moderne literatuur opzoeken.

Niet slechts uit de verbazende in- en uitvoercijfers, waaruit op zich zelf reeds veel te zien is, die toch in meer of mindere mate altijd bestaan hebben in de geschiedenis der kapitalistische warenproductie, maar uit de vorming van de economische stabiliteitsnoodzakelijkheid van de organisatorische operateurs, waardoor het groot-industrieel en finantieel kapitalisme zijn winsten maakt en verzekert, ziet men dat verinternationaliseerd kapitalisme het best.

De verinternationaliseerde produktie en ruil is zoozeer een onuitroeibare macht, dat wanneer zij „stokt”, zooals nu, het geheele nationale raderwerk, dreigt te verlammen. Het Duitsch hoera-patriotisme is niet in staat, al schreeuwt zij haar idiotisch „Deutschland ueber alles” over de bergen, thans voldoende brood, wol en zooveel andere waren te verschaffen — ze heeft de overige wereld nodig.

Ieder van ons, wien „Neerlandsch bloed door de aderen vloeit” en van „Vreemde Smetten” vrij is, weet, dat de hollandsche zalm voor de wereld-restaurants in Parijs, Londen en Berlijn is; dat de hollandsche vruchten en eieren naar buiten gaan; dat wij Argentijnsch vleesch, Engelsche bokking, Amerikaansch spek, Duitsche leverworst enz. enz. hebben; dat onze kleeren Mülhauser katoentjes en mousseline, Manchester pilo, fluweel en bukskins enz. zijn. Ja, we zijn zoo „Nationaal”!

Wat is wereldproductie?

„De Internationale bestaat uit de feiten, voor alles in de feiten van het ekonomisch leven. Deze feiten zijn tegenwoordig den armsten en van alle agitatie gespeenden man uit het volk bekend en door hem onmiddellijk te aanschouwen, voorzoover hij de oogen open heeft”.¹⁾

Deze ekonomische feiten van den wereldhandel kan ieder zien, die wil controleeren aan de geweldige cijfers van in- en uitvoerhandel, aan de verinternationalisatie van de technische wapens voor

¹⁾ Zie Dr. Karl Renner's meergenoemd artikel in Der Kampf.

de voortbrenging, aan de verinternationalisatie van het verkeer (Spoorwegen en Stoomvaart); aan de verinternationalisatie van post en telegraphie

Welk een vreeselijke anarchie heerscht er niet nu het wereld-verkeer gestremd is! En de verinternationalisatie van het crediet- en finantiewezen! Ziet eens de cijfers van de buitenlandsche kapitaal-belegging! Zeker achter de financier staat de nationale geweldsmacht, die hem rechtsvormig schut en de politieke journalistiek die hem als „nationale held” door ’t volk leert aanbidden.

De 19e eeuw was de eeuw van de *nationale* beschermings-politiek; de 20e eeuw bracht de verinternationaliseerde productie. Door de barière van „Schutzzoll” (bescherming) drongen de internationale economische kartellen en trusts heen!

De Nederlandsche, Engelsche, Amerikaansche enz. industrieel heeft zijn zaken in Duitschland, die daar beschermd worden tegen Nederlandsche, Engelsche en Amerikaansche waren van diezelfde kapitalisten — zoo wordt de vijand van „de natie” binnen die „natie” beschermd en vise-versa wordt deze beschermd in zijn eigen „natie”.

De economische accumulatie (opeenhooping) kracht, heeft de nationale grenzen verbrijzeld — ze is internationaal.

Haar wacht slechts „de juridische bovenbouw”, de verinternationaliseerde rechtskracht. En ook deze was en is, trots de tijdelijke verbreking (de laatste binnen Europa!) bezig te ontstaan.

Zijn er geen internationale handelstraktaten?

Eerst in den nieuweren en allernieuwsten tijd, voornamelijk van af het midden der 19e eeuw, begint de opvatting langzaam door te dringen, dat het internationaal verkeer, intusschen zoo dicht mogelijk ineengestrengeld, niet slechts formeel en toevallig, maar ook materieel en duurzaam regeling noodig heeft, dat de nationale belangen van dat verkeer onmogelijk meer eenzijdig, maar slechts wederkeerig kunnen worden geregeld, dat dergelijke regelingen meer en meer over steeds grooter aantal voorwerpen en instellingen van internationaal verkeer moeten worden uitgebreid. Zoo werd iedere nationaal-huishouding in een net van internationale overeenkomst gestrengeld. De behoeften van dat verkeer hebben de draden van dit net meer en meer aangetrokken.

VIERDE HOOFDSTUK.

HET INTERNATIONALISME DER ARBEIDERSKLASSE.

Dezelfde sociologische wortel, waaruit het burgerlijk kosmopolitisme groeide, bracht het internationalisme der arbeidersklasse te voorschijn. Het positiefste middel voor hare klasse-bevrijding, een bevrijding die geheel de menschheid bevrijdt van iedere klasse-overheersching, het *internationalisme* der arbeiders. Dit is niet slechts de vrucht van Fransche revolutionairisme of Duitsche wijsbegeerte, maar tevens van Engelsch-kapitalistische *praktijk*.

In de geweldige worsteling die het Engelsch fabrieksproletariaat doormaakte tegen de sterk-gepantserde industriëelen enz., voelden de arbeiders dat zij geen groote stappen konden doen op den weg van hun strijd zonder de hulp en de steun van de continentale arbeidersklassen. Reeds in het 2e kwartaal van de 19e eeuw, lang voor er een Internationale was, legden de Engelsche arbeiders getuigenis af van hunne solidariteitsgevoelens met de Fransche, Belgische en Amerikaansche revolutionairen. Zij hulden hunne beweegredenen van deze Internationale solidariteitsgevoelens niet in een ideologisch manteltje, zooals het burgerlijk kosmopolitisme deed, maar zeiden onomwonden: wij kunnen geen verbeteringen van beteekenis verkrijgen als de kontinentale arbeidersklassen in zulke achterlijke toestanden blijven leven.

De respectabele lof, die Rothstein¹⁾, Jules Harvey voor de stichting van de Fraternal Democrats, en E. Jones voor zijn Internationaal Comité geeft, moet ook aan de chartistische redacteuren van „The Crisis”, „The Pionier”, O'Brien, William Lovett, Dr. Beaumont toegekend worden. Treffend zijn de volgende voorbeelden van het Internationaal solidariteitsbewustzijn der Engelsche arbeidersklasse. Niet slechts ideëel, maar zelfs met geldinzamelingen voor buitenlandsche strijders in Frankrijk en België, hielden de Engelsche fabrieksarbeiders zich bezig. „Nationale vijandschap”, zoo luidt het in het adres: To the New-York workers from the 5th Cooperativ Congress, nationale vijandschap

¹⁾ Zie: Th. Rothstein. Aus der Vorgeschichte der Internationale.

bestaat niet meer, het Fransche en Engelsche volk hebben zich reeds verbroederd, het is onze innigste hoop, dat wij niet meer tegen elkaar de doodelijke wapens van vernietiging zullen gebruiken. Moge slechts de arbeidersklasse van Amerika, Engeland en Frankrijk de beslissende macht in de regeering van hun land veroveren en de dagen van het despotisme zijn geteld „De arbeiders zullen de geheele sociale en politieke inrichting omvormen”. („The Crisis”, 19 Oct. 1833).

In het: „Adress of the Workmen of Nantes to the English Unions” heette het: „De arbeiders aller landen zijn broeders. Wij hebben gehoord van den strijd, dien gij zijt begonnen voor uwe rechten en wij feliciteeren u daarmede. Gij hebt u als mannen gedragen en onze gedachten zijn voortdurend met u. Broeders en vrienden, laat ons een bond stichten, door geen zeeën en grenzen belemmerd, laat ons saamkomen uit Londen, Parijs, Manchester, Lyon, Liverpool, Nantes, Bordeaux, Oporto, Lissabon, Madrid, Cadix, Barcelona, Turijn, en alle andere groote industriele centra van de wereld” (The Pionier 7n June 1834). In het antwoord der Engelschen aan de Fransche arbeiders luidde het: „Wij hebben lang en vaak aan u gedacht en wij zijn het met u volkomen eens, dat de arbeiders aller landen broeders moeten zijn!”

De oorlogen tusschen de volkeren moeten ophouden. Welk een fanfare uit lang vervlogen dagen. Thans beweren de *modernen*, dat iedere arbeidersgroep haar vaderland eerst moet verdedigen, terwijl de droomers van 1843 in het centraal orgaan der Engelsche vakbeweging dier dagen in „The Pionier” schreven: „Broeders, ons juk is zwaar en moeilijk zal de bevrijdingsstrijd zijn, de vereeniging met u komt onze zaak zeer ten dienste, de verbreiding der waarheid zal geen grenzen kennen; wanneer Frankrijk, Engeland en de andere bevriende volkeren gemeene zaak maken, zal de heerschappij van het geweld voor eeuwig ophouden.”

En in het „Réponse des ouvriers belges à l'Adresse des ouvriers anglais”, waar de Engelsche arbeiders tegen de gevangenneming van den Vlaamschen revolutionair Jacob Katz protesteerden (daar de belangen van de arbeiders van alle landen identiek zijn): „Arbeiders, ook wij willen een heilige alliantie vormen en zullen

weigeren onze broeders op bevel van onze verdrukken te dooden ...

En thans, na 80 jaar ontwikkeling? ¹⁾

De overgang van revolutionair-proletarisch chartisme en fabrieks-proletarische vakbeweging naar het ideaalooze reformistische trade-unionisme, heeft ook dat internationalisme der Engelsche arbeidersklasse meer dan een halve eeuw gesmoord. Eerst thans komt zij in de I. L. P. weer krachtig te voorschijn.

Toen Julian Harney in 1838 zijn „Democratic Association” stichtte, die in 1845 werd omgezet in de „Fraternal Democrats”, was reeds het arbeiders internationalistisch bewustzijn aan het vergroeien; haar klein en benepen groepsegoïsme, aangewakkerd door de opkomende Junta-politiek der Engelsche opportunistische vakbondleidersklik, heeft dat internationalisme helpen dooden.

Harney en de politieke vluchtelingen uit Frankrijk, Polen, Duitschland enz. mochten nog zulke in krachttermen zich uitende oproepen tot internationale verbroedering uitvaardigen, uitmunten de uiteenzettingen geven van de misdadigheid van de nationale haat, het was slechts het geroep van politiek-revolutionairen in de woestijn, terwijl de arbeiders ideaalloos ronddoelden, eenerzijds door de desillusie van de Chartistische débacle en anderzijds door hun terugzinken in het groepsegoïsme. Zeker bleef het politiek-internationalisme als illusie leven in de koppen van alle vluchtelingen om alle onderdrukten te steunen; het onnoemelijk aantal internationale broederfeesten, internationale protest-vergaderingen in Londen gehouden met de prachtigste declamaties van internationale sympathieën, waren onuitroeibaar in Londen — het asyl van internationale vluchtelingen. En ook is kern-juist wat de Northern Star”, het blad van J. Harney, schreef naar aanleiding eener vergadering over de Fransche vluchtelingen Ledru Rollin, Arago, Considerant enz.: „deze uitwisseling van gedachten van broederschap is geen bloote formule van hoffelijkheid, maar bevat een diepere en verdragende betekenis moge er nog onder ons meningsverschillen en eerzuchterijtjes bestaan; desniettemin is het heilige principe van broederschap geen bloote fictie, geen fantasie van narren, geen

¹⁾ Men leze het interessante artikel van Pumpianski „Die Internationalität der Arbeiterbewegung”, Neue Zeit, Jrg. 31, Bd. 2, Pag. 125.

„droom van plannenmakers, het is integendeel een groot feit — „een der grootste feiten van onzen tijd.”

Engels schreef in de „Rheinische Zeitung” in 1845: „De bourgeoisie heeft in ieder land speciale belangen en kan, daar haar belang het hoogste goed is, aan het nationalisme niet ontgroeien. *Het proletariaat heeft echter in alle landen een en hetzelfde belang, een en denzelfden vijand, een en hetzelfde strijddoel; het proletariaat is dientengevolge in haar groote massa van nature zonder nationale vooroordeelen en haar geheele vorming en beweging is in aard en wezen humanitair anti-nationaal.*”

Volgens Troelstra zou Engels ons daarmee „wat rommelzooi uit een uitdragerswinkel” hebben gegeven.

De „Internationale Arbeidersorganisatie” door een Fransch afgevaardigde in de protestmeeting tegen de Poolsche onderdrukking in de St. Martin Towns Hall, 24 Sept. 1864, voorgesteld en daarna tot stand gekomen, kwam juist toen de internationale arbeidersklasse zich begon te uiten tegen het kapitalisme, zooals Fr. Engels het eens zeide.¹⁾ En zelfs de opzet, het karakter en de vorm, waarin Marx in de Comité-zittingen zijn inzichten uitte over de verklaring van de toen gestichte Arbeiders-internationale, die hij wenschte dat aan de arbeiders van Europa en Amerika, tegen de politiek-ideologische wenschen van de Franschen en Italianen zou worden gegeven²⁾, bewijzen voldoende dat hem, Marx, het internationalisme der arbeiders als een *economische noodzakelijkheid* voor oogen stond.

Het wetenschappelijk socialisme heeft de liberale theorieën niet zonder meer overgenomen maar omgewerkt. In de plaats van de naturrechts-argumentatie kwam de economische; de internationale solidariteit van het proletariaat kwam als een reactie tegen de wereld-economische ontwikkeling van het kapitalisme. In de plaats der liberale vrijhandel-voorstelling van de solidariteit van belangen aller naties, trad de verklaring van de tegenstrijdigheid van klassebelangen; terwijl de bourgeoisie van iedere natie de andere volken poogt te onderdrukken en uit te buiten, vereenigen zich de arbeiders van alle landen tot den strijd tegen

1) Zie Sorge. Briefwechsel mit Fr. Engels u. Marx.

2) Zie Marx—Engels. Briefwechsel Bd. III. Brief van d.d. 4 Nov. 1864.

de bourgeoisie. De opvattingen en grondslagen van het wetenschappelijk socialisme leidden juist tot de verinternationaliseerde gedachte. Eerst de vorming van nationale eenheden in het 4e kwart der 19e eeuw en tot vóór de oorlogsverklaring, zoowel in het economische als politieke leven weerspiegelde zich ook in de soc. arbeidersbeweging. De Soc. Internationale was een los en onsamenhangend verband van z.g.n. nationale partijen. Er is geen rekening gehouden met de kenmerken van de nieuwste elementen der kapitalistische ontwikkeling. Het imperialisme preste de arbeidersklasse tot internationale aktie, terwijl het z.g.n. nationalisme dezer soc.-dem. er toe leidde, met de bourgeois-partijen de arbeiders in oorlogstijd tegen elkaar te laten moorden.

Nu meer dan ooit dringt in ons bewustzijn door het misdadig karakter van dit dualisme, dat er in deze nationale internationale theorie steekt. (Eenerzijds leerden Marx, Engels ¹⁾, dat de arbeiders niets verdedigen kunnen, wat zij niet hebben, en anderzijds brachten de z.g.n. moderne soc.-dem. leiders, ook Kautsky, in de arbeiderskoppen een z.g.n. nationalistisch-kultuurbegrip. Er bleef in den gedachtenbouw, dien het wetenschappelijk socialisme als theorie van de organische-economische ontwikkeling en politieke zelfstandigheid van iedere historisch-geworden volksgroep ontwikkelde, een mechanisch begrip hangen, dat tot *verstardheid van het geheele inzicht* aanleiding gaf. De politieke onafhankelijkheid van iedere volksgroep is in het midden van de 19e eeuw opgekomen. Polen, Italiaansche staatjes, Balkan, nu weer Albanië, dat poogt een eigen natie (staatseenheid) te worden.

De politieke overmacht van de grootmachten als Rusland toen in Europa, gaf de revolutionaire oppositie daartoe aanleiding.

Het is de volkomen bevestiging van onze theorie in ieder harer onderdeelen, dat de verinternationalisatie van den klassenstrijd ook in Engeland geboren is en het sterkst in het wordings-tijdperk van de moderne arbeidersbeweging werd gepropageerd.

De Fransche wijsbegeerte van het menscheidsideaal bracht de gedachte, los van de praktische bewijskracht, terwijl de Engelsche industriele praktijk de onverbiddelijke levensvoorwaarde van de verinternationalisatie van den klassenstrijd aan de arbeidersklasse

¹⁾ Zie Marx—Engels, Kommunistisch Manifest, en uitspraken van Engels in de Deutsch-Bruss. Zeitung van 1847.

opdrong, zoodra zij zich ontplooïen wilde tegen het kapitalisme.

Zooals Engeland de bakermat was van de groot-industrie, met al haar gevolgen van strijd tusschen mensch- en machine-arbeidskracht; de vreeselijke kinder-, vrouwen- en mannen-uitbuiting, kortom de eerste geweldigste openbaring van wat de kapitalistische praktijk voor de arbeidersklasse was en zou zijn; zoo was het ook de bakermat van alle verzetsvormen der moderne arbeidersklasse.

Alle sociale hervormersplannen, die in later tijd in Duitschland en elders als spiksplinternieuwe uitvindzels werden aangeboden, waren in de 1e helft van de 19e eeuw reeds van-zelf-sprekend voor de sociaal-politici in Engeland¹⁾; zelfs de historisch-materialistische ontledingen van de geschiedenis der menschengemeenschappen werden reeds, hoewel niet zoo afgerond en duidelijk, door menig denker toenmaals geuit.

Noch het Syndicalisme (direkte actie — Alg. werkstaking), noch het z.g n. moderne vakvereenigingswezen met zijn bureaukratische kenmerken zijn nieuw — ze waren in Engeland reeds lang vóór de moderne arbeidersbeweging in Europa gedijen kon, zelfs het spraakgebruik onzer modernen lijkt als twee droppels water op dat der Engelsche arbeiders van toen.²⁾

Zoo ook het Internationalisme, als theoretische *weerspiegeling van de praktische behoeften* in den strijd tegen het kapitalisme, was en moest dáár ontstaan. Dit historisch feit is de onweersprekelijkste bevestiging van de dialektische leerstellingen van onze wereldbeschouwing, dat de theorieën niet als gedachten spoken in de blauwe lucht, maar als de „in het hoofd omgezette ervaringsfeiten en noodzakelijkheden” moeten worden beschouwd.

Zoowel het ontstaan, als het méér dan een halve eeuw ondergaan van dat internationalistisch gevoel en die gedachten der Engelsche arbeidersklasse is slechts door een ontleding met het historisch-materialistisch denken mogelijk.

De Internationale van 1864, in een tegen de Poolsche verdrukking protesteerende meeting tot stand gekomen, bedoelde geenszins, zooals wij reeds zeiden, voor *de nationale onaf-*

1) Zie M. Beer: „Geschichte des Sozialismus in England”. Stuttgart 1913.

2) Zie in voorgenoemd boek het debat tusschen Syndicalisten en Soc. Dem. over de vakbeweging en politieke partij.

hankelijkheid der kleine staatjes op te komen... De Engelsche revolutionaire arbeiderspers sprak het duidelijk uit: „*Wij willen wel de Polen helpen, maar het zij den Polen wel op het hart gedrukt, dat wij hen niet willen helpen, om de Poolsche onafhankelijkheid te verkrijgen en daar de Poolsche aristokratie en kapitalisten als nationale verdrukkers te zien optreden. Tyrannie is tyrannie*, of zij Russisch of Poolsch, Fransch of Engelsch genoemd wordt. ¹⁾ De burgerlijke revolutionaire ideologen als Mazzini, Bobrowski hebben al hun denken en willen hierop geconcentreerd — de onafhankelijkheid der burgerlijk-kapitalistische staatjes. Deze politieke tendenz gaat door geheel deze midden-19e-eeuwsche Europeesche burgerlijk-revolutionaire groepen. De „roode” Internationale, de eigenlijke „schwezelbande”, zooals de burgerpers haar noemde, moest zich daarvan losrukken, een deel dier vulgaire-revolutionaire klatsch was ook bij Bakoenine aanwezig. Het is juist daarom, dat deze ideologen als Perret, Cluzeret, Pyat enz. enz. meer voor de Bakoenine-richting, de Aliancisten, voelden en met haar nog een tijdje meegingen dan voor de zg.n. Marxistische richting. De laatste, de Marxistische, kenmerkte zich door de organische ontwikkelings-tendenz van de economische en politieke factoren der maatschappij zelve.

¹⁾ Zie Th. Rothstein. Aus der Vorgeschichte der Internationale, citaat uit de „Northern Star”.

Mr. P. J. Troelstra heeft èn in het dagblad „Het Volk” èn in zijn geschrift herhaalde malen den schijn gewekt alsof de oude Internationale (1864) gesticht zou zijn naar aanleiding der zelfbeschikkingsrechtswestie van de kleine naties. Hij wees daarbij op het historisch uiterlijke feit, dat zij gesticht werd in een meeting, te Londen belegd, naar aanleiding der toenmaals herhaaldelijk besproken Poolsche onafhankelijkheidswestie. Voor hem, die de uiterlijke zaken het trouw spiegelbeeld van de innerlijke geschiedenis acht, kan zulk een opvatting juist zijn, maar voor hen die de historie van binnen-uit willen kennen, voor die heeft het wordingsproces meer waarde dan het feit van organisatorische samenstelling, van zulk een organisatie.

Onze schets zal den lezer onmiddellijk doen zien, dat deze Troelstraiaansche geschiedschrijverij de onbenuiligheid zelve is. Evenwel, er zit weer systeem in deze Troelstraiaansche historie-uitleggerij.

De oude Internationale is gesticht in een meeting voor de Poolsche onafhankelijkheid..... dus? de oude Internationale was om deze reden gesticht, en..... klaar is deze politieke Kees!

Het is opmerkelijk, dat Bakounine, evenals nu Kropotkine, meer nationalistisch waren dan Marx—Engels.

In den klassieken brief ¹⁾, dien Marx aan Fr. Engels schreef en waarin hij zijn vriend van de stichting der „Workmens' Association” kennis geeft en mededeelingen doet over het tot stand komen van de door hem geschreven „An adress to the workingclasses”, het beroemde openingsadres, zegt hij ook, hoe door den Italiaanschen vertegenwoordiger Majoor Wolff een ontwerp voor een manifest was gemaakt, beïnvloed door Mazzini. „Auch wieder die Nationalitätsgeschichten wurden eingeschoben”.

Uit dezen enkelen zin en zijn kritische beteekenis blijkt, dat Marx's medewerking geenszins bedoelde, de nationaliteiten wirwarkwestie dier dagen binnen de vraagstukken van de Internationaliteit van deze Internationale organisatie te betrekken. Het Adres zelve weerspiegelt Marx's sociaal-politieke, zoo men wil, sociologische doeleinden, die hij zich voorstelde dat „De Internationale” zou stellen. Het adres zelve spreekt duidelijke taal, onze strijd is nòch een lokale, nòch een nationale, maar een „Internationale”.

De Internationale stelde dan in haar eerste congressen (Genève, Brussel, Basel) de sociale belangen boven de politieke ideologische.

In Brussel, 1868, werd voor het eerst de houding, die de Internationale tegenover een eventueelen oorlog zou moeten innemen door Caesar de Paepe, aangesneden en door den Franschen Tolain en den Zwitserschen Becker nader geformuleerd, *de algemeene werkstaking-idee* in geval van oorlog.

Reeds in de oude Internationale heeft de politiek parlementaire opvatting medegeholpen, de toch tot ondergang neigende „Internationale” na den val van „De Kommune” eenheid-verscheuring te brengen.

De 2e Internationale was die van den nationaal-parlementairen strijd en de bureaukratische vakbewegingsaktie. Zij is feitelijk ineengestort, hoewel zij zal worden voortgezet op ouden voet. Het is nu eenmaal de ervaringsles van eeuwen, dat *leiders* (zooowel in de hooge als in de lagere kringen) zich tegen nieuwe eischen en voorwaarden verzetten. Het is de psychologie van de leiders, halsstarrig te zijn en zich krampachtig aan hun *prestige* te houden. ²⁾

¹⁾ Zie „Briefwechsel Zwischen K. Marx u. Fr. Engels”, IIIe Bd. pag. 189. Brief van 4 Nov. 1864, no. 750.

²⁾ De prestigeziekte werkt nog besmettelijker dan de vlektyphus. Ieder onbenullig en geestloos bestuurder wordt geschokt in zijn prestige!!

Reeds nu heeft deze oorlog geleerd, dat de „oude vormen en gedachten” een gevaar zijn voor de arbeidersklasse.¹⁾

De 1e Internationale van de socialistische arbeiders stelde en belichaamde de geconcentreerde aktie van het proletariaat in zijn geheel; het was de gecentraliseerde internationale, omdat ze nog klein was, maar wees reeds door *haar vorm* den weg waarheen wij moesten; de 2e Internationale (1889—1914) werd de nationaal-parlementaire vorm. Zij bracht binnen het enge staatsgebied de arbeiders in den strijd. Vakbond en politieke partij streden tegen het *nationaal* kapitalisme. Het kapitalisme trad buiten de grenzen van het staatsgebied en doorbrak alle belemmeringen van de nationale beschermingspolitiek. Het werd internationaal en imperialistisch.

In plaats van uit deze economische en politieke situatie van de laatste jaren de lessen voor den klassenstrijd zich ten nutte te hebben gemaakt en daarna de aktie van het proletariaat hierop te hebben gebaseerd, riep men het proletariaat toe: Kiest ons! enz. enz. En het laat zich ook in de naaste toekomst aanzien, dat dezelfde hyper-parlementaire nationaal-politiek zal worden voortgezet.

Een der geschiedschrijvers van de oude Internationale, Gustaf Jaeckh, heeft aan het slot van zijn boek „*Die Internationale*”, (Eine Denkschrift zur vierzigjährigen Gründung der Int. Arb. Assoziation) reeds in 1904 dezen ontwikkelingsgang en de tegenwoordige catastrophie gezien en aan het slot van zijn beschouwing (bladz. 218—220) zegt hij:

„Nu zeilen wij naar de derde, laatste periode met den wind achter ons. Het is de periode van Internationale trusts en kartels, waartegen zich de Internationale vakbonden moeten weren. Het is de periode van het Imperialisme, de wereldpolitiek van de bourgeoisie, waartegen het proletariaat zijn wereldpolitiek van

¹⁾ Reeds nu komt er in de Internationale Soc. litteratuur meer en meer klaarheid. Men gaat inzien, dat de 2e Internationale een zeer slechte vorm was. Gebrek aan plaats belet ons verder uit te wijden, maar voor alles wat wij hier in dit geschrift zeggen, komen thans de volkomen bevestigende beschouwingen. Zie Friedrich Adler: „Die Internationale der Fat” (Der Kampf, April 1915); Rob. Grimm: „Klassenkampf und nation”.

den vrede en der kultuur, de wereldpolitiek van de gepantserde vuist tegenover zal zetten.¹⁾

„Deze laatste phase van de heerschappij der bourgeoisie zal met de belofte afsluiten, die het „Inaugural adres” „nog ietwat terughoudend” als een plicht aan de arbeiders in de toekomst oplegde; dat de arbeidende klasse zich de staatsmacht moet veroveren, de diplomatische knepen van haar regeering moet bewaken en zoodanig met alle haar ten dienste staande macht moet tegenwerken. Dat zal de triomf van de kultuur tegenover de Barbarij, de vrede tegenover het militarisme en marinisme, de kommune van den arbeid en de vrijheid tegenover den klassenstaat der uitbuiters en onderdrukkers, van loonslavernij over het Smarotser slavenhoudersdom zijn. De Internationale is niet alleen een herinnering aan het verleden, niet alleen een resultaat van het heden, maar ook een taak voor de toekomst: *in haar volmaakt zich het einddoel van de arbeidersbeweging; de afschaffing van het antagonisme der naties door de vernietiging der klassen-tegenstellingen.*”

Onze klassenstrijd-verwantschap, de wortel van ons Internationalisme, moet *boven iedere taal-, wet- of land- en lotgemeenschap* met de bourgeoisie staan en gaan, zij is zelve: lotgemeenschap der uitgebuitenen.

De klassenstrijd-gemeenschap moet ons en kan ons vrijmaken.

De *Staatsverwantschap* met de uitbuiters blijft onze knechtschap vereeuwigen.

De konklusies waartoe wij reeds nu, in deze zeer beperkte en voorloopige schets voor „het Internationalisme” komen, zijn deze:

Ten eerste: De officieele sociaal-democratische opvatting van de zelfstandigheid der natie is verouderd, zij is voor den klassenstrijd der arbeidersklasse in het imperialistisch stadium van onzen tijd, een misdadige fictie gebleken.

Ten tweede: Het stadium van de moderne economische ontwikkeling is niet nationaal, maar thans nog kontinentaal, om zich straks wereldlijk te volmaken. Zoomin ooit de burgerlijke staatsnatie, een economische zelfstandigheid was, nog veel minder is zij dat thans. Een vrije en gemeenschappelijke *warenruil* binnen

¹⁾ Gustaf Jaechh moest nu leven, hij zou zien hoe zijne „Genossen” die gepantserde vuist tegen het proletariaat laten gebruiken, in plaats er vóór.

alle kontinentale en koloniale gebieden is *de eerste* en gebiedende sociaal-economische eisch die *Rechtsbezegeling* en politieke bekrachtiging behoeft.

Ten derde: Een Statenbond van Europa op den grondslag van democratische gelijkheid van geheel de bevolking is een gebiedende eisch, de sekuurste waarborg voor den vrede en de uitsterfing van den volkerenhaat.

Ten vierde. Het Internationalisme, de zekerste voorwaarde en het onfeilbaarste middel tegen iederen verderen oorlog, is geen droombeeld meer, geen fiktie, maar een onweersprekelijk feit, dat door de economische verwereldlijking van het productie- en ruilproces bezegeld wordt en slechts op de *bewustwording van de massa wacht* om haar kultuurgrootheid te verwezenlijken, het werelddeel en de werelddeelen tot werkelijke *natio's*, sociale gelijkheidsbonden, te realiseeren.

Ten vijfde. De staatsnatie is de klassenstaat, de internatie is de sociale gemeenschap zonder klassen.

Niet in eens zal de kontinentale natie een sociale gemeenschap zijn; de Europeesche statenbond effent den weg, hij centraliseert den klassenstrijd zoowel voor de patroons als voor de arbeiders. *De gecentraliseerde klassenstrijd is de voorwaarde voor de sociale revolutie.*

Ten zesde. Het Internationalisme is politiek en geestelijk voor de arbeidersklasse een kwestie van *zijn* of *niet-zijn*, een voorwaarde van *op-* of *ondergang*.

Errata.

Bladz. 18 (motto pagina)	Weitlung,	lees: <i>Weitling</i> .
„ 18 „ „	Fierheit	„ <i>Freiheit</i> .
„ 38 „ „	Froeikassen	„ Broeikassen .
„ 58 „ „	Harvey	„ <i>Harney</i> .

INHOUD.

	Bladz.
Voorwoord.	
I. Inleiding	1
II. Wat is een natie ?	19
III. Het fetisch karakter van het Nationalisme .	29
IV. Het kosmopolitisme der vroegere bourgeoisie	51
V. Het Internationalisme der arbeidersklasse. .	59